Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda, Cornel Sigmirean (Editors)
MEDIATING GLOBALIZATION: Identities in Dialogue
Arhipelag XXI Press, 2018

ROMANIAN MEDICAL TERMS. MORPHO-LEXICAL STRUCTURES

Simona Nicoleta Staicu

Assist. Prof., PhD, "Victor Babeș" University of Medicine and Pharmacy, Timișoara

Abstract: Our analysis has developed training paths to medical terms, in particular regarding the derivation, composition, and both terminological system, and source language loan system. We have tried to trace a holistic view of specialized lexicon, following a double perspective, taking into account both the morphematic structure of the borrowed formations, as well as our own Romanian medical terms. Being fully aware that numerous derivative or compound formations could be analysed in the source of the loan, in fact they are external means of medical vocabulary enrichment. But to achieve a broader presentation under the structural layout, we have tried to highlight the internal form of the terms by revealing their morphematic structure at the level of the source language. Using the linguistic calque, for example, many inherited or borrowed words have diversified or modernized their semantic content, taken mostly French and English models. We are witnessing, thus enriching, clarifying, modernizing and systematizing the current Romanian language vocabulary through the use of medical terminology.

Keywords:lexical structures, medical vocabulary, abbreviations, calque, medical terms

1. Repere teoretice

Terminologia, în sens general, este definită ca „acel câmp al investigaţiei ştiinţifice interdisciplinare al cărui obiect de studiu îl constituie cuvintele specializate ce apar în limbă şi care aparţin unui domeniu specific al uzajului" (*terminology is an interdisciplinary field of enquiry whose prime object of study are the specialised words occurring in natural languages which belong to specific domains of usage*) (Cabré 1999, p. 32). Specialiştii români ai domeniului o definesc ca pe un sistem de cuvinte şi îmbinări de cuvinte care fac referire la un anumit domeniu al cunoaşterii(M. Nistor 2005, p. 99). Fiind o ştiinţă de actualitate, supusă în permananţă schimbării şi inovaţiei, terminologia face referire la modalităţile de interpretare a sensurilor specializate pe baza analizelor lingvistice (Bidu-Vrănceanu 2010, p. 70).

În sens terminologic, prin termen se înţelege „*denumirea unei noţiuni, exprimată printr-o unitate lingvistică, definită într-un limbaj de specialitate*" (Pavel/ Rucăreanu 2001, p. 23). Termenul mai este văzut ca un „*simbol lingvistic atribuit unui concept, delimitat de conceptele învecinate*" (Ciobanu 1998, p. 53).

Termenul poate fi reprezentat printr-o literă, simbol grafic, abreviere, acronim, cuvânt sau îmbinarea de cuvinte din limbajul specializat, folosit pentru exprimarea exactă a noţiunilor speciale şi pentru denumirea acestora, aparţinând fondului lexical al unei limbi cu un sens bine determinat, folosit cu funcţia lui principală într-un sistem terminologic oarecare, având un caracter închis, specializat. Având o semantică specială, termenii reprezintă partea cea mai

BDD-V4608 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 11:01:45 UTC)

încărcată de informaţie din lexicul specializat, ei fiind cei care diferenţiază lexicul limbii literare comune de lexicul folosit în diverse domenii specializate (V. Nistor 1993, pp. 169-175).

2. Abrevieri specifice termenilor medicali

Abrevierea este o modalitate specială de compunere, reprezentând o particularitate stilistică a limbajului medical. Aceasta se manifestă prin reducerea unui termen mai lung, modalitate perfect înţeleasă de specialiştii domeniilor medicale.

Sigla este o formaţie alcătuită din două sau mai multe litere iniţiale ale unor forme lexicale prea lungi pentru a fi reproduse în vorbire în totalitate. Ea este caracterizată prin precizia şi concizia expresiei. În limbajul medical, în marea lor majoritate, întâlnim creaţii morfolexicale româneşti, dar şi formaţiuni străine, în special, din limba engleză sau franceză. Abrevierea poate fi realizată urmând două procedee:

a. prin alăturarea şi rostirea împreună a iniţialelor unor îmbinări de cuvinte complexe, cu sens unitar. Acestea pot fi denumiri de boli, sau disfuncţii ale acestora, aparate, sisteme şi arii medicale:

EKG (electrocardiogramă), CT/TC (tomografie computerizată), DSV (defect de sept ventricular), HCA (hepatită cronică activă), ORL (otorinolaringologie), BFKT (balneofiziochinetoterapie), VEM (volum eritrocitar mediu), ASLO (antistreptolozina O), ICC (insuficienţă cardiacă congestivă), SNC (sistem nervos central), CICD (cardiopatie ischemică cronică dureroasă), DZ (diabet zaharat), ITU (infecţie de tract urinar), ACAP (arteră cerebrală anterioară, teritoriul profund), AIT (accident ischemic tranzitor), AVC (accident vascular cerebral), HTA (hipertensiune arterială), PSH (periartrită scapulohumerală), RAA (reumatism articular acut), VSH (viteza de sedimentare a hematiilor) etc.

b. prin alăturarea şi rostirea împreună a primelor silabe din unele cuvinte trunchiate sau din combinarea primei silabe dintr-un cuvânt cu fragmente de cuvinte sau cuvinte integrale: *ExpoMed* (Expoziţie de produse medicale), *Biomedica, Neuromed, Bioclinica, Biofarm* etc.

În terminologia medicală în prezent se extinde acronimia, înrudită cu siglarea şi derivată din aceasta. Un **acronim** reprezintă o siglă care poate fi pronunţată ca un cuvânt obişnuit[1]: CADASIL (acronim din engl.: *cerebral autosomal dominant arteriopathy with subcortical infarcts and leukoeencephalopathy*), APUD (din engl. *amine precursor uptake decarboxylation*), sindrom MODY (din engl. *maturity onset diabetes of the youth*). În cazul unor boli sau tipuri de sindrom, unele acronime sunt atât de abil elaborate, încât pot fi confundate cu numele proprii. Aceste formaţii morfolexicale externe sunt împrumuturi analizabile în limbile de origine.

Elipsa lexicală nu este recomandată în limbajul ştiinţific, deoarece generează confuzii, dar este adesea uzitată în vorbire. Se folosesc elipse de genul *temperatură* în loc de „temperatură ridicată” sau „febră”; *tensiune* în loc de „hipertensiune arterială”; *ser* în loc de „ser sanguin” sau „ser fiziologic” (în acest ultim caz, este corectă denumirea de *soluţie*

[1]Vezi *Le Petit Larousse Illustré*, Larousse, Paris, 1999, s.v. *acronim.*

BDD-V4608 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 11:01:45 UTC)

izotonă de clorură de sodiu, care elimină orice confuzie). Toate acestea sunt creaţii interne morfolexicale, analizabile în limba română.

„Abrevierea cuvintelor sau a termenilor unei formaţii în vederea creării compusului are un caracter convenţional. Fantezia celui care creează compusul joacă un rol important în alegerea abrevierii şi aranjarea noului cuvânt" (Ciobanu/ Hasan 1978, p. 152).

Multe abrevieri specifice termenilor medicali sunt majoritatea împrumutate din franceză sau engleză: HIV (engl. HumanImmunodeficiencyVirus), AIDS (engl. Aquired Immunodeficiency Syndrom), / SIDA (fr. syndome d'immuno-déficience acquise / sindrom imuno-deficitar dobândit), Arc (engl. Aids related complex), VDRL (engl. Venereal Disease Research Laboratory „cercetări de laborator privind bolile venerice"), TSH (engl. thyroid stimulating hormone „hormon de stimulare a secreţiei tiroidiene"), RMN (fr. resonance magnétique nucléaire „rezonanţă magnetică nucleară"), ADL (engl. activities of daily living „activităţile vieţii zilnice"), HDL (engl. high density lipoprotein „lipoproteine cu densitate crescută") etc.

Uneori latina joacă un rol important, termenii medicali prescurtați fiind pe larg înțeleși în limbajul de specialitate atât în limba engleză cât și în română: *ad sat* (lat. *ad saturatum*, *ad saturandum* = to saturation; la saturație), *adst feb* (lat. *adstande febre* = when fever is present; când febra e prezentă), *ad us. ext* (lat. *ad usum externum* = for external use; pentru uz extern), *agit. ante us* (lat. *agita ante usum* = shake before using; a se agita înainte de folosire).

3. Termeni medicali formați prin calchiere

Lingvistul Theodor Hristea, preocupat de formarea cuvintelor, unul dintre cele mai vaste compartimente ale lingvisticii, se referă la un procedeu de îmbogăţire a vocabularului, considerat mixt sau combinat (adică extern şi intern) şi care în ştiinţa lingvistică se numeşte calchiere (Hristea 1984, p. 100). **Calcul** desemnează un model mixt de îmbogăţire lexicală, deoarece presupune imitarea unui model extern şi redarea lui cu mijloace interne ale limbii receptoare (Hristea 1984, p. 100). Deşi un calc presupune şi o traducere, nu orice traducere este un calc „deoarece calcul autentic presupune o identitate sau cvasi identitate de structură între model şi copie. Aceasta înseamnă că, dacă modelul imitat este un cuvânt compus sau derivat, ceea ce rezultă prin calchiere trebuie să fie tot un compus sau derivat, nu o îmbinare de cuvinte (liberă sau stabilă)" (Hristea 1984, pp. 104-105).

Considerăm oportune unele observaţii mai detaliate referitoare la fenomenul calchierii ca procedeu de formare a termenilor medicali din două motive, în primul rând, nu toţi cititorii, mai ales nespecialiştii, vor sesiza, fără un efort suplimentar, în ce constă esenţa procedeului respectiv, iar în al doilea rând, datorită faptului că vorbitorii limbii noastre, de-a lungul istoriei, au venit în contact cu diverse alte popoare şi, ca urmare, terminologia ştiinţifică, în raport cu alte compartimente ale unui limbaj specializat, este supusă mai pregnant influenţelor din partea unor limbi înrudite sau neînrudite. Acestea se manifestă prin împrumuturi directe sau prin calchierea unor termeni/ formaţii terminologice analitice.

Plasată la intersecţia dintre procedeele interne şi externe de îmbogăţire a vocabularului, calchierea constă în transpunerea literară a unui cuvânt (derivat sau compus), a unei expresii sau doar a unui sens al unui cuvânt polisemantic dintr-o limbă în alta, cu mijloacele celei de a doua (Bidu-Vrănceanu 2001, p. 90). Rezultatul acestei operaţii, uneori greu de sesizat, sunt calcurile lingvistice care, după Dicționarul de Științe ale Limbii (DȘL) sunt de patru tipuri:

BDD-V4608 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 11:01:45 UTC)

calc lexical (de structură şi semantic), calc gramatical (morfologic şi sintactic), calc frazeologic şi lexico-frazeologic.

Calcul lexical de structură este considerat un mijloc în acelaşi timp extern, deoarece reproduce un model străin, cât şi intern, pentru că foloseşte materialul autohton, deja existent în limba receptoare (Hristea 1984, p. 106). Aceasta înseamnă că elementele componente ale termenului străin, care poate fi derivat sau compus, sunt traduse în întregime ori numai parţial. În acest ultim caz, o parte a cuvântului este tradusă şi alta împrumutată, respectându-se structura modelului, există calcuri totale după modele franţuzeşti: *nou-născut* (<fr. *nouveau-né*), *poliovirus* (<fr. *virus poliomyélitique*), *antebraţ* (<fr. *avant-bras*) dar şi calcuri parţiale: *periaj* (<fr. *brossage*), *oboseală* (< fr. *fatigue*);

Prin **calcul semantic** un cuvânt deja existent în limbă se îmbogăţeşte cu un sens nou, după modelul corespondentului său străin (Hristea 1984, p. 111). În viziunea vorbitorului celor două limbi trebuie să coincidă, din punct de vedere semantic, sensul cuvintelor, în urma copierii după modelul străin.

Astfel, dacă pentru rom. *sistem* (<fr. *système*) nu găsim în dicţionare sensul de „aparat, dispozitiv", în prezent în textele medicale rom. *sistem* apare în sintagme în care ne-am fi aşteptat să aibă semnificaţia de *aparat*. În acest caz a avut loc calchierea engl. *system*, care are şi aceste sensuri, spre deosebire de fr. *système* (care le preia uneori din engleză). De aici apare corespondenţa: rom. *sistem*- fr. *système* / *appareil* / *appareillage*- engl. *system*.

Asemenea calcurilor lexicale, **calcurile frazeologice** sunt totale şi parţiale (Hristea 1984, p. 152):

rom. *materie cenuşie*<fr. *matière grise* (calc total)

rom. *diabet zaharat*<fr. *diabète sucré* (calc parţial)

rom. *focar de infecţie*<fr. *foyer d'infection*(calc total)

Trebuie să se facă atent distincţia între aceste calcuri şi împrumuturile frazeologice de tipul: *coloană vertebrală*, *cordon ombilical*, *glob ocular*, *metabolism bazal*, *placă dentară*, *placă neuromusculară*, *lichid cefalorahidian*, *nerv sciatic* etc. (Hristea 1984, p. 149).

Concluzii

În urma analizei anterioare, se poate afirma faptul că prin intermediul calcului lingvistic o serie întreagă de cuvinte, moştenite sau împrumutate, şi-au diversificat şi modernizat conţinutul semantic după modele preluate mai ales din franceză şi engleză. Asistăm, astfel, la îmbogăţirea, clarificarea, modernizarea şi sistematizarea vocabularului limbii române actuale prin folosirea terminologiei medicale.

În concluzie, putem afirma că majoritatea termenilor medicali româneşti, priviţi din punctul de vedere al structurii lor morfolexicale, sunt rezultatul împrumuturilor în special din franceză şi engleză, care, la rândul lor, sunt constituite din elemente de derivare şi compunere latine şi greceşti.

Fiind pe deplin conştienţi că numeroase formaţiuni derivate sau compuse sunt analizabile în limbile sursă de împrumut, în fapt ele sunt mijloace externe de îmbogăţire a vocabularului medical românesc. Dar pentru a realiza o prezentare cât mai amplă sub aspect structural, am considerat util să punem în evidenţă forma internă a termenilor prin dezvăluirea structurii lor morfematice la nivelul limbii sursă de împrumut.

BDD-V4608 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 11:01:45 UTC)

Analiza noastră a aprofundat căile de formare a termenilor medicali, în special derivarea şi compunerea, vizând atât sistemul terminologic românesc, cât şi sistemul limbii sursă de împrumut. Am încercat, astfel, să conturăm un tablou lexical specializat, dintr-o dublă perspectivă, luând în considerare atât structura morfematică a formaţiunilor împrumutate, cât şi a creaţiilor pe terenul limbii române. Lexicul medical românesc actual este caracterizat prin diversitate şi vitalitate. La aceasta contribuie şi relaţia sa specială cu lexicul medical francez, şi mai recent, cu lexicul englezesc. Cu toate dificultăţile de adaptare la sistemul lingvistic al limbii române, împrumuturile din diverse limbi continuă să pătrundă masiv şi rapid în limba română actuală, accelerând procesul de îmbogăţire a vocabularului şi antrenând, totodată, schimbări importante la alte niveluri ale sistemului.

BIBLIOGRAPHY

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), *Lexic ştiinţific interdisciplinar*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2001.
Bidu-Vrănceanu, Angela, (coord.), *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.
Bidu-Vrănceanu, Angela, „Rolul lingvisticii în terminologie", în *Terminology and translation studies*, Cluj-Napoca, Scientia, 2011, pp. 21-36.
Cabré, Maria Teresa, *Terminology, Theory, Methods and Applications*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 1999.
Cabré, Maria Teresa,„Terminologie et linguistique: la théorie des portes", în *Cahiers du Rifal* nr. 21, *Terminologieet diversité culturelle*, 2000-a, pp. 10-15.
Cabré, Maria Teresa,„Elements for a theory of terminology: Towards an alternative paradigm" în *Terminology* vol. 6, nr. 1, 2000-b, pp. 35-57.
Ciobanu, Georgeta, *Elemente de terminologie*, Timişoara, Editura Mirton, 1998.
Ciobanu, Fulvia, Hasan, Finuta, *Formarea cuvintelor în limba română* (FCLR), vol. II (Prefixarea), Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1978.
Depecker, Loïc,*Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2002.
Hristea, Theodor, *Sinteze de limba română,* ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Albatros, 1984.
Landrivon, Gilles, *Comprendre la terminologie médicale*, Paris, Éditions Frison-Roche, 2000.
Lerat, Pierre, *Les langues specialisées*, Paris, Presses Universitaires de France, 1995.
Nistor, Mihai, „Concepte terminologice", în *Romanoslavica*, XL, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2005, pp. 93-101.
Nistor, Valeria, „Despre termeni şi terminologii ştiinţifice", în *Analele Universităţii din Timişoara*, 31, 1993, pp. 169-175.
Pavel, Eugeniu, Rucăreanu, Costin, *Introducere în terminologie. Noţiuni fundamentale*, Bucureşti, Editura Academiei/ Editura AGIR, 2001.
Staicu, Simona Nicoleta, *Limbajul medical românesc actual. Perspectivă sincronică: sistem şi discurs*, Timișoara, Editura de Vest, 2016.
***

BDD-V4608 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 11:01:45 UTC)

(DSL) Bidu-Vrănceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană-Dindelegan, Gabriela, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Nemira, 2001.
Le Petit Larousse Illustré, Editura Larousse, 1999.

BDD-V4608 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 11:01:45 UTC)